

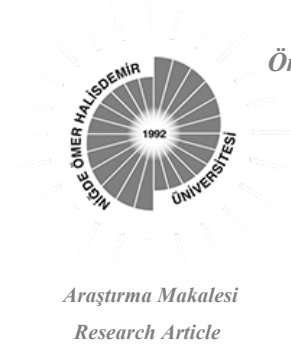
PAPER DETAILS

TITLE: Vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Salihli Belediyesi örneği

AUTHORS: Dogan BAKIRTAS,Ayşe ATILGAN YASA

PAGES: 741-747

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1051446>

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2020 Cilt-Sayı: 13(4) ss: 741-757

Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year:2020 Vol-Issue: 13(4) pp: 741-757

<http://dergipark.org.tr/tr/pub/ohuiibf/>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.719874

Geliş Tarihi / Received: 13.04.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 07.07.2020

Araştırma Makalesi
Research Article

VERGİ OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: SALİHLİ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ*

Doğan BAKIRTAŞ¹
Ayşe ATILGAN YAŞA²

Öz

Kamu harcamalarının temel finansman kaynağı vergi gelirleridir. Vergi gelirlerinin artışı ise vatandaşların vergiye karşı tutum ve davranışları ile doğrudan ilişkilidir. Mükelleflerin tutum ve davranışlarını şekillendiren önemli bir faktör ise vergi okuryazarlığıdır. Vergi okuryazarlığı, mükelleflerin vergileme süreci hakkında bilgi sahibi olması olarak kısaca açıklanabilir. Her ne kadar literatürde finansal okuryazarlık ön planda olsa da vergi okuryazarlığı, vergi odaklı finansal bilgi ve becerilere sahip olmak şeklinde finansal okuryazarlık kavramının farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır. Vergi okuryazarlık düzeyinin artışı ise vergiye uyum sürecini pozitif yönde etkilerken vergi bilinci ile vergi kültürünün de gelişmesine olanak sağlayarak vergi gelirlerini artırıcı bir etki yapmaktadır. Çalışmada Manisa Salihli Belediyesi çalışanlarının (memur, işçi ve sözleşmeli personel) vergi okuryazarlık düzeyine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın diğer çalışmalardan farklılaştığı nokta ise gelir elde eden ve vergileme sürecinde aktif yer alan kişilerle örnek kütesinin oluşturulmasıdır. Analiz bulgularına göre; katılımcıların orta seviyede vergi okuryazarlık düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte; genel olarak demografik değişken grupların vergi okuryazarlık düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı gözlemlenmiştir. Demografik değişkenlerden sadece öğrenim durumu ilköğretim mezunu olan katılımcıların diğer gruplara (öğrenim durumu) kıyasla daha düşük seviyede vergi bilgisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Vergi okuryazarlığı, Vergi uyumu, Vergi mevzuatı

JEL Kodları : H20, K34

¹ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Salihli İİBF, Maliye Bölümü, dogan.bakirtas@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9189-3451.

² Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Salihli İİBF, Maliye Bölümü, ayse.yasa@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8890-0553.

* Bu çalışma Manisa Celal Bayar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir, Proje Numarası: 2019-118. (This study was supported by Scientific Research Project Office of Manisa Celal Bayar University. Project Number: 2019-118).

** MCBÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu, 17.06.2019 -2019/4 Sayılı Etik Kurul Kararı.

A RESEARCH ON DETERMINING THE TAX LITERACY LEVEL: THE CASE OF SALİHLİ MUNICIPALITY

Abstract

The main source of financing public expenditures is tax revenues. The increase in tax revenues is directly related to the attitude and behaviour of citizens. Tax literacy is an important factor shaping the attitudes and behaviours of the taxpayers. Tax literacy can be explained as having knowledge about taxation process for taxpayers. Although financial literacy remains at the forefront in the literature, tax literacy emphasizes a different aspect of financial literacy concept as having tax oriented financial knowledge and skills. The increase in the level of tax literacy affects the tax compliance process positively, and also increases tax revenues by enabling the development of tax awareness and tax culture. In this study, a research was carried out on the tax literacy level of Manisa Salihli Municipality employees. The point where this study differs is the creation of a sample mass with people who have income and, are actively involved in the taxation process. The results indicate that participants have a medium level of tax literacy. In addition, it was observed that demographic variable groups did not make a significant difference in tax literacy level in general. Among the demographic variables, it has been concluded that only participants with primary education graduates have a lower level of tax knowledge compared to the other groups (educational status).

Keywords : Tax literacy, Tax compliance, Tax legislation

JEL Codes : H20, K34

GİRİŞ

Kamu harcamalarının temel finansman kaynağı vergi gelirleridir. Vergi gelirlerinin artışı ise vatandaşların vergiye karşı tutum ve davranışları ile doğrudan ilişkilidir. Mükelleflerin tutum ve davranışlarını şekillendiren önemli bir faktör olarak günümüzde vergi okuryazarlığı kavramı ön plana çıkmaya başlamıştır. Vergi okuryazarlığı, mükelleflerin vergi mevzuatı ve vergileme süreci hakkında bilgi sahibi olmasını ifade etmektedir.

Vergi okuryazarlığı; finansal okuryazarlık kavramı ile ilişkili ve henüz gelişme aşamasında olan bir kavramdır. Günümüzde finansal okuryazarlık yanında vergi okuryazarlığının ön plana çıkması, birey ve devlet olmak üzere iki farklı açıdan ele alınabilir. Öncelikle birey ve hane halkları açısından bakıldığında kişisel gelirin korunması ve güvence altına alınması -finansal çevredeki riskler göz önüne alındığında- önem arz etmektedir. Bu riskleri minimize etmek için ise bireyler, finansal piyasalardaki tüm değişiklikleri sürekli takip etmek zorundadır. Bu durum vergi sistemindeki değişiklikler için de geçerlidir. Vergi mevzuatındaki bir değişiklik veya vergi sisteminde ortaya çıkabilecek herhangi bir bozulma bireylerin harcanabilir gelirinin düşmesine ve kararlarında (*harcama/tasarruf/yatırım*) bir değişime yol açabilmektedir. Dolayısıyla hane halkları ve bireylerin, mali durumlarını etkin bir şekilde yönetebilmek adına vergi yükümlülükleri ve vergi hakları konusunda bilgi sahibi olmaları önemlidir. Vergi sistemini anlayabilmek ve vergi yükümlülüklerini hesaplayabilmek için bireyler, yeterli düzeyde bir vergi eğitimine diğer bir ifadeyle vergi okuryazarlığına sahip olmalıdır. Bununla birlikte devlet, vergi okuryazarlık kavramının bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Vergi okuryazarlığı sadece hane halkları ve bireylerin mali durumlarıyla değil aynı zamanda kamu finansmanı ve kamu harcamaları ile de yakından ilişkilidir. Vergi sisteminin karmaşıklığı, düşük vergi ahlakı, düşük vergi uyumu ve kayıt dışı ekonomi gibi sorunların azaltılması, mükelleflerin vergi okuryazarlık düzeyinin artırılması ile mümkün kılınabilir (Cvrlje, 2015: 156-157).

Bireyler ve hane halklarının nakit akışlarını önemli düzeyde etkileyen vergi alanı, finansal okuryazarlığın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bununla birlikte birçok kişi, vergilerin neden var olduğunu anlamamaktadır. Vergi sistemi ve vergi rolünün toplum açısından -vatandaşların devlete karşı sorumlu davranmalarını sağlamak adına bir unsur olarak- temel farkındalığının anlaşılması gerekmektedir. Bununla birlikte vergi bilgisizliğinin toplum üzerinde bir maliyetinin olduğunu da ifade etmek mümkündür. Toplum açısından en uygun vergi politikalarının tartışılması

ve yürürlüğe konulmasını zorlaştırması yanında mümkün olan en adil ve verimli şekilde vergilerin toplanamaması söz konusu maliyetlere örnek olarak gösterilebilir (Blechova & Sobotovicova, 2013: 18). Dolayısıyla vergi okuryazarlık düzeyinin artması vergiye uyum sürecine olumlu katkı sağlamakla birlikte vergi gelirlerini artırıcı muhtemel etkilerinin de olabileceği ifade edilebilir. Ayrıca vergi sistemi ve mevzuatındaki karmaşık yapının bir sorun olmaktan çıkması ve vergi politikaları oluşturulurken toplumun görüş ve önerilerinin alınması yanında oluşturulan politika taslağına yönelik yararlı geri dönüşlerin sağlanabilmesi açısından vergi okuryazarlık düzeyinin artırılması önem arz etmektedir.

Çalışmada, Manisa/Salihli Belediyesi çalışanlarının vergi okuryazarlık düzeyinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde vergi okuryazarlık kavramı açıklanmış olup daha sonrasında ise bu alanda yapılan diğer çalışmaların değerlendirildiği literatür bölümüne yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırmanın temel konusu olan vergi okuryazarlık düzeyini ölçmeye yönelik elde edilen veriler IBM SPSS İstatistik programıyla analiz edilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

I. VERGİ OKURYAZARLIĞI KAVRAMI

Okuryazar, okuması yazması olan, öğrenim görmüş kimse şeklinde tanımlanmaktadır. Okuryazarlık ise okuryazar olma durumudur (TDK, 2020). Okuryazarlık kavramı zaman içerisinde finansal okuryazarlık, ekonomi okuryazarlığı, vergi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık gibi değişik şekillerde kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmanın kapsamı gereği vergi okuryazarlığı kavramı detaylandırılacaktır ancak öncesinde finansal okuryazarlık ve ekonomik yazarlığından bahsetmenin vergi okuryazarlığının anlaşılmasında etkili olacağı söylenebilir.

Finansal okuryazarlık en basit haliyle bireylerin finansal kararlar alırken rasyonel davranmasını sağlayarak sahip olduğu bütçeyi yönetebilme becerisi kazandıran kavram olarak tanımlanmaktadır. Vitt ve ark. (2000) finansal okuryazarlığı, bireylerin sahip olduğu refah düzeyini etkileyen finansal koşulları okuyabilme ve analiz etme yeteneği olarak değerlendirmektedir. Shockey (2002) finansal okuryazarlığın genellikle ihtiyaç duyulan geliri elde etme, tasarruf etme, olağanüstü durumlara karşı önlem amaçlı para ayırma ve rasyonel bir şekilde harcama yapma gibi paranın kullanımı ve idaresi ile ilgili bir kavram olduğunu belirtmektedir. OECD INFE (*International Network on Financial Education*) finansal okuryazarlık kavramını, “sağlam finansal kararlar verebilmek ve bireysel finansal refahı arttırabilmek için gerekli farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışların bir kombinasyonu” şeklinde açıklamaktadır (OECD INFE, 2011). Remund (2011)’e göre ise finansal okuryazarlık; kişinin önemli finansal kavramları anlama, tutarlı ve sağlam kısa vadeli kararlar verebilme, uzun vadeli finansal planlama yaparken dönemin şartlarını dikkate alabilme ve değişen ekonomik koşullar karşısında bireysel finansmanını yönetebilme kabiliyetine ve güvenine sahip olabilme ölçüsüdür. Huston (2010) finansal okuryazarlığın finansal eğitime olan ihtiyacı modellemek ve finansal sonuçlardaki değişimi açıklamak için bir girdi olduğunu belirtmektedir. Finansal okuryazarlığı tanımlamanın ve uygun şekilde ölçmenin, eğitimsel etkiyi ve etkili finansal seçimin önündeki engelleri anlamak için gerekli olduğunun altını çizmektedir.

Vergi okuryazarlığını açıklamadan önce değinmenin faydalı olacağı bir diğer kavram ise ekonomi okuryazarlığıdır. Metiri Group ve NCREL (2003) tarafından Amerikan Eğitim Bilimleri Enstitüsü için hazırlanan çalışmada, ekonomi okuryazarlığının öğrencilerin sahip olması gereken en önemli becerilerden biri olduğu belirtilmektedir. Metiri Group ve NCREL (2003) ekonomi okuryazarlığını; “ekonomik sorunları, alternatifleri, maliyetleri ve faydaları belirleyebilme; ekonomik teşvikleri analiz edebilme; ekonomik koşullar ve kamu politikalarındaki değişikliklerin sonuçlarını inceleyebilme; ekonomik kanıt toplayabilme ve organize edebilme ve maliyetleri faydalara göre karşılaştırabilme becerisi” şeklinde tanımlamaktadır.

Günümüzde vergi okuryazarlığı ile ilgili tartışmalar yaygın olmamakla birlikte özellikle finansal okuryazarlık alanına yönelik çalışmaların artması ile birlikte bu kavram da dikkat çekmeye başlamıştır. Bunun yanında harcanabilir gelir ve yatırım kararlarında etkili olan vergiler konusunda

bireylerin bilgi düzeyi artışının; kişisel çerçevede finansal planlamanın etkili bir şekilde yapılmasına, toplumsal çerçevede ise vergi uyumuna sağladığı pozitif katkılar, bu kavrama yönelik ilgiyi artırmaktadır.

Finansal okuryazarlık kavramının vergi okuryazarlığını da içerecek şekilde genişletilmesi gerektiği (Chardon, 2011) ileri sürülmektedir. Bu argümanın temelinde; kişinin genel finansal pozisyonu açısından vergi sistemlerinin anlaşılmasının faydalı olduğu görüşü yer almaktadır. Söz konusu görüş ise vergi sistemi aracılığıyla sağlanan devlet teşviklerine erişebilmenin yanı sıra vergilerin, finansal yatırım getirilerini de etkileyebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Bireylerin vergi sistemine yönelik sahip oldukları bilgi düzeyi; bütçe yapma, karar alma ve uygun tercihler yapma ile hak ve yükümlülüklerini anlama yetkinlikleri ile de ilişkilidir (Chardon, Zwaan, Palm & Liu, 2016: 87-89).

Farklı vergi türlerinin bireylerin mali durumları üzerinde farklı etkileri olmakla birlikte bu vergilerin temel özelliklerini bilmek yeterli olmamaktadır. Vergi türleri ve özelliklerini bilmenin ve anlamının yanı sıra bireyler, vergi riskinin de farkında olmalıdır. Vergi riski yalnızca mükelleflerin kişisel tercihlerinin etkisi altında olmayan aynı zamanda çoğunlukla hükümet olmak üzere dış aktörlerin de etkisi altındadır. Vergi kanunlarındaki olası değişiklikler, bireylerin kendi finansal planlamaları çerçevesindeki yatırımlarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu noktada vergi oranlarının artması durumunda bireyler daha düşük harcanabilir gelire sahip olacaklar ve böylece gelecekteki mali kararlarını düzeltmek zorunda kalacaklardır. Dolayısıyla vergi sistemlerinde meydana gelen değişiklikleri sürekli takip etmek, tahmin etmeye çalışmak ve bunları hızlı bir biçimde finansal planlarına dâhil etmek bireyler açısından önem arz etmektedir (Cvrlje, 2015: 159-160).

Finansal planlamanın önemli bir bileşeni vergi yönetimidir. Vergi yönetimi; mükelleflerin vergi yükümlülüğünün hesaplanması, vergi tasarrufu, vergilerin zamanında ödenmesi ve vergi beyannamesinin zamanında doldurulması gibi kişisel vergilendirme sorunlarını yönetme yeteneğini ifade etmektedir. Vergi yönetiminin doğru bir şekilde yapılabilmesi ise mükellefin, vergilendirmenin temel kavramları hakkında bilgi sahibi olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu noktada bireylerin vergi okuryazarlık düzeyi önemli bir rol oynamaktadır. Vergi okuryazarlığı; bireyin kişisel vergilendirme ile ilgili konuları etkili bir şekilde yönetmek için sahip olması gereken bilgi olarak tanımlanabilir (Bhushan & Medury, 2013: 76).

Genel olarak vergi okuryazarlığı; vergi kararını etkileyen faktörler ile kararın, vergilemeye dair sonuçlarını anlama noktasında becerilerin geliştirilmesi ve farkındalık artışıyla birlikte güven kazanımı sağlayan dinamik bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu noktada, karmaşık vergi konuları hakkında nereden yardım alınabileceğini bilmek ve bilgiyi; çeşitli işlemlere ilişkin kararlar almak ve bilinçli seçimler yapmak için kullanmak vergi okuryazarlık kavramı çerçevesinde ele alınmaktadır (Bornman & Wassermann, 2018: 5). Bununla birlikte öncelikle vergiler hakkında bilgi sağlamaya yardımcı olan vergi okuryazarlığı kavramı sadece yerel düzeyde değil bölgesel ve uluslararası sistemlerde yer alan vergi türleri hakkında bilgi edinmeyi de kapsamaktadır. Bu bilgiler sadece vergi gelirlerini değil aynı zamanda vergi harcamalarını da içermektedir. Ayrıca vergi okuryazarlık düzeyi, bireysel bir kazanım gibi görünmekle birlikte toplumu da etkileyen bir faktördür (Waris & Murangwa, 2012: 8).

II. LİTERATÜR ÖZETİ

Vergi okuryazarlık düzeyinin ortaya konulmasına yönelik literatürde yer alan çalışmalar Tablo 1.'de özetlenmiştir. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde öncelikle vergi bilgisinin ölçülmeye çalışıldığı sonrasında ise vergi okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörlerin analiz edildiği görülmektedir.

Tablo 1. Literatür Özeti

Yazar Adı / Yıl	Çalışmanın Kapsamı	Bulgular
Latiff, Noordin, Omar & Harjito (2005)	Malezya'nın Klang Vadesi'nde yaşayan kişilerin (uzmanlar, yüksek rütbeli memurlar, düşük rütbeli memurlar, öğretmenler, çiftçiler ve işadamları) vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi	Uzmanların en yüksek vergi okuryazarlık düzeyine sahip grup olduğu, yüksek rütbeli memurların vergi beyannamesini doldurmak için destek almaya ihtiyaçlarının olmadığı, öğretmenlerin çoğunun beyanname doldurmada hata yapmadıklarını ifade ettikleri, birçok işadamlarının vergileme hakkında bilgi edinmeye istekli olduğu ve grupların tamamında %60 seviyesinde bir vergi okuryazarlık oranı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Madi ve ark. (2010)	Sabah ve Sarawak şehirlerinde (Malezya) vergi mükellefleri arasındaki vergi okuryazarlık düzeyi farklılıklarının ölçülmesi	Sarawak şehrindeki vergi mükelleflerinin Sabah şehrindeki mükelleflere göre daha yüksek vergi okuryazarlık düzeyine sahip olduğu ortaya konulmuştur.
Blechova & Sobotovicova (2013)	Çekya'da öğrencilerin üniversite eğitimine başlamadan önceki vergi okuryazarlık düzeyi ile tam zamanlı ve okul saatleri dışında çalışan öğrencilerin vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi	Analiz bulgularına göre; üniversiteye başlamadan önce sahip olunan vergi bilgisi düşük düzeydedir. Ayrıca okul saatleri dışında çalışan öğrenciler, tam zamanlı öğrencilerden daha yüksek bir vergi bilgisine sahiptir.
Yardımcıoğlu, Akpınar & Günay (2014)	Kahramanmaraş'ta yaşayan vatandaşların vergi okuryazarlığı ve vergisel farkındalığının belirlenmesi	Vergi okuryazarlığı açısından vatandaşların yüzeysel bir vergi bilgisi bulunduğu, vergi farkındalığı açısından ise vatandaşların çoğunun vergilerin kendilerine yüklediği yükümlülüklerin farkında oldukları ortaya konulmuştur. Demografik özellikler açısından ise her iki değişken için anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
Chardon ve ark. (2016)	Avusturalya'da vergi eğitiminin, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyine etkilerinin belirlenmesi	Vergi eğitimine yönelik derslerin, vergi okuryazarlık düzeyine pozitif katkı sağlayacağı ortaya konulmuştur.
Freudenberg, Chardon, Brimble & Isle (2017)	Avusturalya'da yerleşik küçük işletmelerin üç grupta ele alınarak (serbest meslek erbabı, önceki veya mevcut ticari faaliyetleri GST (Good and Services Tax) tescilli olanlar, önceki veya mevcut ticari faaliyetleri GST tescilli olan ya da olmayan) vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi	Küçük işletme sahiplerinin zayıf kaldıkları yönler (vergi konuları, mevzuat değişiklikleri, gelir hesaplama vb.) belirlenmiştir. Ayrıca vergi mevzuatındaki değişikliklerin küçük işletme sahibinin güvenini (tax confidence) olumsuz yönde etkilediğine dair kanıtlar elde edilmiştir.
Teyyare (2018)	Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim gören İİBF Maliye Bölümü öğrencilerin vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi	Maliye eğitiminin vergi okuryazarlık düzeyinin artmasına katkı sağladığı ile sınıf düzeyi ve akademik başarı düzeyi yükseldikçe vergi okuryazarlık düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
Alexander, Balavac, Mukherjee, Lymer & Massey (2018)	İngiltere'de üniversite öğrenimi gören öğrencilerin; finansal ve vergi okuryazarlığı, vergi ahlakı ve vergiye uyum tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi.	Öğrencilerin çoğunun İngiltere vergi sisteminin adil ancak kişisel vergi oranlarının yüksek olduğunu düşündüğü, erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin vergi ahlak düzeyinin daha yüksek olduğu ve üniversitede alınan vergi eğitiminin vergi okuryazarlık düzeyine pozitif katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
Mouckova & Vitek (2018)	Prag Ekonomi Üniversitesi lisans öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyinin tespiti (Kişisel gelir vergisi ve KDV kapsamında) ve bu düzeyi etkileyen faktörlerin belirlenmesi.	Öğrencilerin yarısından fazlasının vergi konularında son derece başarılı olduğu, KDV konusunda öğrencilerin bilgisinin tüketim vergileri konusunda ileri düzeyde bir eğitim almalarına bağlı olduğu ve kişisel gelir vergisi konusunda öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha önce vergi beyannamesi vermelerine bağlı olmadığı tespit edilmiştir.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Vergi okuryazarlık düzeyinin tespitine yönelik araştırmanın kapsamını Manisa/Salihli Belediyesi çalışanları oluşturmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında birçoğunun üniversite öğrencilerinin algı ve/veya bilgisini ölçmeye yönelik yapıldığı ve/veya eğitim seviyesi ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Bu çalışmanın farklılaştığı nokta ise gelir elde eden ve vergileme sürecinde aktif yer alan kişilerle örnek kütesinin oluşturulmasıdır. İstihdam piyasasında yer alan bireylerin eğitim durumlarına göre elde ettikleri gelirin farklılaşmasından hareketle birçok farklı eğitim düzeyini içinde barındıran belediye örneği seçilmiştir. Söz konusu farklılık vergileme sürecinde de önem arz etmektedir. Örneğin, yüksek gelir sahibi bir personelin elde ettiği gelir ile yaptığı harcamalar (*konut satın alımı ve/veya otomobil satın alımı*) farklılık göstermekte ve mükellef olarak vergi bilgisi ve vergi uyum düzeyi de değişmektedir. Öte yandan daha düşük gelirli bir personelin vergileme sürecinde karşılaştığı vergi türleri de farklılaşmaktadır. Söz konusu kişilerin kısıtlı harcamaları (*Konut ve/veya otomobil satın alamama vb.*) ve tasarruf düzeylerinin düşük oluşu vergileme sürecinde bazı vergilerin (*Emlak vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi vb.*) mükellefiyeti dışında kalmalarına da neden olmaktadır. Bu noktada, literatürde yer alan çalışmalara farklı bir boyut kazandırmak ve belediye çalışanlarının farklı eğitim düzeyi ile gelir düzeylerine sahip olmasından hareketle bu farklılıkların bir anlam ifade edip etmediğini ortaya koymak amacıyla araştırma, bu örnek kütle üzerinden yürütülmüştür.

Salihli Belediyesi çalışanlarının vergi okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi sürecinde şu hipotezler test edilmiştir;

H1: Demografik özelliklere göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

H2: Cinsiyete göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

H3: Yaş grubuna göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

H4: Öğrenim durumuna göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

H5: Hizmet yılına göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

H6: Kadro türüne göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık bulunmaktadır.

H7: Gelir düzeyine göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Salihli Belediyesi'nin 2018 yılı faaliyet raporuna göre toplam 328 (150 Memur, 45 Sözleşmeli Personel, 133 İşçi) personel istihdam edilmektedir. Araştırmada, 328 personele tam sayım yapılmaya çalışılmış olup 328 personel ana kütle olarak belirlenmiştir. Ancak bazı çalışanların araştırmaya katılmak istememesi ile bazılarının anketi yanlış ve eksik olarak doldurması nedeniyle ana kütle 147 personel ile sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla bu sayı, örnek kütlede de temsil etmektedir.

Araştırmada veri toplamak adına Teyyare (2018) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. İki bölümden oluşan anket formunda öncelikle kişileri tanımaya yönelik sorular (demografik) yöneltilmiştir. İkinci bölümde ise vergi okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla belediye çalışanlarına yönelik 23 yargı bulunmaktadır. Likert Ölçeği kullanılarak hazırlanan anket, yüz yüze yapılmış olup herhangi bir açık uçlu soru bulunmamaktadır.

Vergi okuryazarlık düzeyinin tespitinde kullanılan ölçeğe ilişkin güvenilirlik katsayısı (*Cronbach Alfa Katsayısı*), 0,950 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini ifade eden katsayı; 0,00 ile 0,40 arasında ise ölçeğin güvenilir olmadığını, 0,40 ile 0,60 arasında ise ölçeğin güvenilirliğinin düşük olduğunu, 0,60 ile 0,80 arasında ise oldukça güvenilir ve 0,80 ile 1,00 arasında ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2009: 45).

Dolayısıyla ölçek güvenirliğinin (0,95) sosyal bilimler alanı için yüksek derecede güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Araştırma sürecince elde edilen verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS İstatistik programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında oluşturulan hipotezlerin test edilmesi için ise parametrik testlerden bağımsız örneklem T-Testi ve ANOVA analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yer alan diğer verilerin yorumlanması için ise betimleyici istatistiksel analiz ve frekans analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırma; Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 17.06.2019 tarih ve 2019/4 sayılı karar ile etik kurul onayı almıştır.

IV. ANALİZ VE BULGULAR

IV. I. Demografik Değişkenler

Vergi okuryazarlık düzeyinin ölçümü için Salihli Belediyesi çalışanlarına yapılan anket çalışmasına 147 kişi katılım göstermiştir. Bu kişiler için yapılan demografik dağılım verileri cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, kadro tipi ve hizmet süresi için ayrı ayrı incelenmiştir. Demografik dağılıma ilişkin veriler Tablo 2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Demografik Değişkenlere Ait Frekanslar

	Demografik Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	62	42,8
	Erkek	83	57,2
Yaş	18-24	4	2,7
	25-31	29	19,9
	32-38	40	27,4
	39-45	31	21,2
	46+	42	28,8
Öğrenim Durumu	İlköğretim	16	11
	Lise	34	23,3
	Ön Lisans	40	27,4
	Lisans	51	34,9
	Yüksek Lisans	5	3,4
Kadro	Memur	39	26,9
	Sözleşmeli Personel	26	17,9
	İşçi	80	55,2
Hizmet Süresi	1-3	23	15,9
	3-6	51	35,2
	7-10	18	12,4
	10-15	13	9
	15+	40	27,6
Gelir Seviyesi	2000-3499	77	53,1
	3500-4999	45	31
	5000-6499	13	9
	6500-7999	9	6,2
	8000+	1	0,7
	TOPLAM	147	100

Katılımcıların %42,8'ini (62 katılımcı) kadınlar oluştururken %57,2'sini (83 katılımcı) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların 42 kişi ile %28,8'ini 46 yaş ve üzeri çalışanlar, 40 kişi ile %27,4'ünü 32-38 yaş arasındaki çalışanlar, 31 kişi ile %21,2'sini 39-45 yaş arasındaki çalışanlar, 29 kişi ile %19,9'unu 25-31 yaş arasındaki çalışanlar ve 4 kişi ile %2,7'sini 18-24 yaş arasındaki çalışanlar oluşturmaktadır.

Öğrenim durumu dağılımı için 5 farklı grup belirlenmiştir. Bu grupların dağılımı lisans mezunu çalışanlar 51 kişi ile %34,9, ön lisans mezunu çalışanlar 40 kişi ile %27,4, lise mezunu

çalışanlar 34 kişi ile %23,3, ilköğretim mezunu çalışanlar 16 kişi ile %11 ve yüksek lisans mezunu çalışanlar 5 kişi ile %3,4 şeklinde gerçekleşmiştir.

Katılımcıların %55,2'si 80 kişi ile işçilerden, %26,9'u 39 kişi ile memurlardan ve %17,9'u 26 kişi ile sözleşmeli personelden oluşmaktadır. Hizmet süresine göre dağılım için 5 grup belirlenmiştir. Bu gruplardan en yoğunu 51 kişinin %35,2'yi oluşturduğu 3-6 yıl arasında çalışanlardır. Bu grubu %27,6 ile 15 yıldan fazla çalışan 40 kişi, %15,9 ile 1-3 yıl arasında çalışan 23 kişi, %12,4 ile 7-10 yıl arasında çalışan 18 kişi ve %9 ile 10-15 yıl arasında çalışan 13 kişi takip etmektedir.

Gelir düzeyinde en kalabalık grup %53,1'lik orana tekabül eden 77 kişi ile 2000-3499 TL seviyesidir. Bu seviyeyi 45 kişi ile %31'i oluşturan 3500-4999 TL gelir seviyesi, 13 kişi ile %9'u oluşturan 5000-6499 TL gelir seviyesi, 9 kişi ile %6,2'yi oluşturan 6500-7999 TL gelir seviyesi ve 1 kişi ile %0,7'yi oluşturan 8000+ TL gelir seviyesi takip etmektedir.

IV. II. Betimleyici İstatistikler ve Frekans Analizi

Salihli Belediyesi çalışanlarından oluşan anket katılımcılarına yöneltilen sorulara ilişkin betimleyici istatistikler ve yöneltilen yargıların tek örneklem t-testi sonuçları Tablo 3.'de gösterilmiştir. Tablodaki aritmetik ortalama sütununda görüldüğü üzere en yüksek ortalamaya sahip ve dolayısıyla en çok bilinen yargı 2,96 ortalama ile 4. Yargı ve en düşük ortalamaya sahip, en az bilinen yargı 1,68 ortalama ile 14. Yargı'dır. Daha sonra tüm yargıların ortalaması alınarak genel bir betimleyici istatistik analizi yapılmıştır. Bu analize göre, 147 katılımcının verdiği yanıtların ortalaması yaklaşık 2,2 olarak bulunmuştur. Bu da katılımcıların ağırlıklı olarak "Biliyorum" ve "Çok İyi Biliyorum" yanıtı verdiğini, ortalamalarının ise "Kararsızım" seviyesinde kaldığını göstermektedir.

Veri analizinin ilk aşamasında anket verileri "Hiç Bilmiyorum=0", "Bilmiyorum=1", "Kararsızım=2", "Biliyorum=3" ve "Çok İyi Biliyorum=4" şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların verdiği cevapların hangi seçenek üzerinde yoğunlaştığının belirlenmesi için Tek Örneklem T-Testi anlamlılık düzeyi 0,05 ve t-değeri 2 iken yapılmıştır. Değerin 2 olarak seçilmesinin nedeni "Kararsızım" seçeneğinin karşılığı olan temel düzeyde bilgi sahipliğine göre bir analiz gerçekleştirmek istenmesidir.

$$H_0: \mu=2$$

$$H_1: \mu \neq 2$$

Yargı 6, 10, 12, 13, 15, 19, 22 ve 23 için sonuçlar anlamlılık değerleri $p<0,05$ kuralına uymadığından test değerinden anlamlı ölçüde farklılaşmamaktadır. Bu yargılar için H_0 hipotezi reddedilememektedir. Bu durum, anket katılımcılarının belirtilen yargılar üzerinde ortalama olarak kararsız kaldığı anlamına gelmektedir. Diğer tüm yargıların anlamlılık değerleri $p<0,05$ kuralına uyduğundan H_0 hipotezi reddedilerek yargıların test değerinden anlamlı ölçüde farklılaştığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu farklılaşmanın t-değeri pozitif olanları "Biliyorum" ve "Çok İyi Biliyorum" seviyelerine, t-değeri negatif olanları ise "Bilmiyorum" ve "Hiç Bilmiyorum" seviyelerine yakın sonuçlar göstermektedir.

Yargılara yönelik betimleyici istatistikler ve Tek Örneklem T-Testi sonuçları Tablo 3.'de sunulmuştur.

Tablo 3. Betimleyici İstatistikler ve Tek Örneklem T-Testi Sonuçları

No:	Yargı:	N	Ortalama	Standart Sapma	t- değeri	Sig. (Çift Kuyruk)
1	Vergilerin karşılıksız alındığı	143	2,22	1,159	2,308	0,022
2	Vergilerin hem mali hem de mali olmayan amaçla alındığı	143	2,3	1,035	3,475	0,001
3	Vergilerin devletin egemenlik gücüne dayanan zorunlu bir ödeme olduğu	143	2,89	0,987	10,765	0,000
4	Vergilerin nakdi olarak ödenen parasal bir değer olduğu	142	2,96	0,874	13,056	0,000
5	Vergilerin kişilerin mali gücüne göre alındığı	142	2,6	1,045	6,823	0,000
6	Türk Vergi Sistemi'nde yer alan vergilerin türleri	145	2,18	1,159	1,863	0,064
7	Vergilerin hangi kaynaktan alındığı	143	2,25	1,065	2,828	0,005
8	Alınan vergilerin nasıl kullanıldığı	145	1,81	1,063	-2,188	0,030
9	Hangi kazançların vergiye tabi olduğu	143	2,24	1,063	2,754	0,007
10	Türk Vergi Sistemi'nin genel yapısı	143	1,97	1,024	-0,408	0,684
11	Vergiye ilişkin teknik terimleri	144	2,27	1,142	2,846	0,005
12	Türk Vergi Sistemi'nde uygulanan vergi oranları	144	1,82	1,101	-1,968	0,051
13	Gelir üzerinden alınan vergilerin hangi kazanç ve iratlardan oluştuğu	144	1,9	1,076	-1,162	0,247
14	Servet üzerinden alınan vergilerin hangi değerlerden oluştuğu	144	1,68	1,035	-3,702	0,000
15	Harcama üzerinden alınan vergilerin hangi mal ve hizmetlerden oluştuğu	144	1,96	1,07	-0,467	0,641
16	Türk Vergi Sistemi'nde vergilerin ne zaman ödeneceği	142	2,34	1,044	3,857	0,000
17	Vergilerin ödeme biçimi ve yerleri	144	2,56	1,049	6,433	0,000
18	Vergi beyannamesinin doldurulması	147	2,22	1,157	2,352	0,020
19	Vergi kanunlarında yer alan indirim, istisna ve muafiyetlerin neler olduğu	144	1,9	1,139	-1,098	0,274
20	Vergi ödenmediğinde karşılaşılabilecek ceza vb. yaptırımlar	146	2,37	1,127	3,967	0,000
21	Vergiye zamanında, tam ve düzenli ödemenin avantajları	146	2,52	1,025	6,134	0,000

Tek Örneklem T-Testi sonuçları ile yargılara yönelik dağılım belirtildikten sonra Tablo 4.'de yapılan çalışmanın frekans analizine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 4. Frekans Analizi (%)

No	Yargı	Hiç bilmiyorum	Bilmiyorum	Kararsızım	Biliyorum	Çok İyi Biliyorum
1	Vergilerin karşılıksız alındığı	8,4	23,1	16,1	42,7	9,8
2	Vergilerin hem mali hem de mali olmayan amaçla alındığı	3,5	24,5	18,2	46,2	7,7
3	Vergilerin devletin egemenlik gücüne dayanan zorunlu bir ödeme olduğu	3,5	9,1	6,3	57,3	23,8
4	Vergilerin nakdi olarak ödenen parasal bir değer olduğu	2,1	7,7	4,2	64,1	21,8
5	Vergilerin kişilerin mali gücüne göre alındığı	4,9	10,6	21,1	46,5	16,9
6	Türk Vergi Sistemi'nde yer alan vergilerin türleri	6,9	29	13,1	41,4	9,7
7	Vergilerin hangi kaynaktan alındığı	4,9	25,9	14,7	48,3	6,3
8	Alınan vergilerin nasıl kullanıldığı	9,7	35,9	21,4	30,3	2,8
9	Hangi kazançların vergiye tabi olduğu	6,3	22,4	17,5	48,3	5,6
10	Türk Vergi Sistemi'nin genel yapısı	7	31,5	21	39,2	1,4
11	Vergiye ilişkin teknik terimleri	6,9	22,9	17,4	41,7	11,1
12	Türk Vergi Sistemi'nde uygulanan vergi oranları	8,3	40,3	18,1	27,8	5,6
13	Gelir üzerinden alınan vergilerin hangi kazanç ve iratlardan oluştuğu	6,9	38,2	17,4	33,3	4,2
14	Servet üzerinden alınan vergilerin hangi değerlerden oluştuğu	9,7	43,1	18,8	26,4	2,1
15	Harcama üzerinden alınan vergilerin hangi mal ve hizmetlerden oluştuğu	6,9	34,7	17,4	37,5	3,5
16	Türk Vergi Sistemi'nde vergilerin ne zaman ödeneceği	4,2	23,2	14,1	51,4	7
17	Vergilerin ödeme biçimi ve yerleri	4,9	16	9	58,3	11,8
18	Vergi beyannamesinin doldurulması	6,1	28,6	12,9	41,5	10,9
19	Vergi kanunlarında yer alan indirim, istisna ve muafiyetlerin neler olduğu	11,1	30,6	22,2	29,9	6,3
20	Vergi ödenmediğinde karşılaşılabilecek ceza vb. yaptırımlar	7,5	17,8	15,8	47,9	11
21	Vergiye zamanında, tam ve düzenli ödemenin avantajları	2,7	18,5	15,8	50	13
22	Mükellef hakları	5,4	34	19,7	34	6,8
23	Vergiye yönelik maddi ve şekli ödevler	7,6	36,1	22,2	29,9	4,2

Tablo 4.'e göre katılımcıların on beş yargı konusunda bilgi sahibi olduğu, sekiz yargıya yönelik ise bilgi düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada katılımcıların;

verginin temel kavramlarına, ne zaman ve nerede ödeneceği ile ceza ve avantajları gibi bilgilere hâkim oldukları ancak vergilerin ne şekilde kullanıldığı ve vergi oranları konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

IV. III. Demografik Değişken Gruplarının Karşılaştırılması

Çalışmada demografik değişken olarak cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, kadro türü, hizmet süresi ve gelir seviyesi kullanılmıştır. Bu demografik değişkenlerin içindeki grupların vergi okuryazarlık açısından anlamlı bir farka sahip olup olmadığının belirlenebilmesi için Bağımsız Değişkenler T- Testi ve Tek Yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Bağımsız Değişken T-Testi karşılaştırmanın iki grup arasında yapıldığı durumlarda kullanılmış, verilerin normal dağıldığı ikiden çok gruplu analizler için Tek Yönlü ANOVA yönteminden faydalanılmıştır.

IV. III. I. Çalışanların Cinsiyet Grupları Açısından Karşılaştırılması

Cinsiyete ait betimleyici istatistikler Tablo 5.'de sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyete ait Betimleyici İstatistikler

<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Std. Hata</i>
Kadın	62	2,2062	0,71091	0,09029
Erkek	83	2,1978	0,73559	0,08074

Cinsiyet değişkenine ait betimleyici istatistik tablosundan (Tablo 5.) görüldüğü üzere iki grubun da verdiği yanıtlar ortalama 2,2'dir. Dolayısıyla cinsiyet grupları arasında herhangi bir farkın olmadığı rahatlıkla ifade edilebilir.

Bununla birlikte cinsiyet değişkeninin vergi okuryazarlık düzeyi üzerindeki etkisi Bağımsız Değişken T-Testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 6.'da sunulmuştur.

Tablo 6. Bağımsız Değişken T-Testi Sonuçları

	<i>Varyansların Eşitliği için Levene's Testi</i>		<i>Ortalamaların Eşitliği için t-testi</i>		
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>T</i>	<i>S.D</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>
Varyansların homojen olması	0,007	0,931	0,069	143	0,945

Tablo 6.'ya bakıldığında cinsiyete ait anlamlılık değerinin $p=0,945$ olduğu görülmektedir. Bu noktada gruplar arası anlamlı bir fark için $p<0,05$ olması gerektiğinden Salihli Belediyesi çalışanlarının (kadın/erkek) arasında vergi okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

IV. III. II. Çalışanların Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

Çalışanların yaş gruplarına ait betimleyici istatistikler Tablo 7.'de sunulmuştur.

Tablo 7. Yaş Gruplarına Ait Betimleyici İstatistikler

<i>Yaş Grubu</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Std. Hata</i>
18-24	4	2,457	0,755	0,378
25-31	29	2,145	0,839	0,156
32-38	40	2,3267	0,649	0,103
39-45	31	2,1078	0,719	0,129
46+	42	2,193	0,731	0,113
Total	146	2,2092	0,726	0,06

Tablo 7.'e bakıldığında beş farklı yaş grubu içinde ortalama olarak diğerlerinden farklılaşan herhangi bir grup bulunmadığı görülmektedir. Bu noktada grupların hemen hepsinin “Kararsız” ile “Biliyorum” cevapları arasında ortalama cevaplar verdiği söylenebilir.

Çalışanların yaş gruplarına ait ANOVA sonuçları ise Tablo 8.'de sunulmuştur.

Tablo 8. Yaş Gruplarına Ait ANOVA Sonuçları

	<i>Karelerin Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Karelerin Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Gruplar Arasında	1,247	4	0,312	0,584	0,675
Gruplar İçinde	75,259	141	0,534		

Tablo 8.'e bakıldığında anlamlılık değerinin $p=0,675$ olduğu görülmektedir. Söz konusu değerin 0,05'den büyük olması, gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmektedir.

IV. III. III. Çalışanların Öğrenim Durumu Açısından Karşılaştırılması

Çalışanların öğrenim durumlarına ait betimleyici istatistikler Tablo 9.'da sunulmuştur.

Tablo 9. Çalışanların Öğrenim Durumlarına Ait Betimleyici İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Std. Hata</i>
İlköğretim	16	1,5384	0,61092	0,15273
Lise	34	2,2924	0,68441	0,11738
Önlisans	40	2,1156	0,66078	0,10448
Lisans	51	2,3821	0,72719	0,10183
Yüksek Lisans	5	2,7764	0,51555	0,23056

Tablo 9'a bakıldığında beş farklı öğrenim durumu grubu içinde ortalama olarak diğerlerinden farklılaşan grupların olduğu görülmektedir. Bu noktada ankete katılan çalışanların öğrenim durumu değiştiğinde yargılara yönelik verdikleri yanıtların da farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Çalışanların öğrenim durumu gruplarına ait ANOVA sonuçları ise Tablo 10.'da sunulmuştur.

Tablo 10. Çalışanların Öğrenim Durumlarına Ait ANOVA Sonuçları

	<i>Karelerin Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Karelerin Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Gruplar Arasında	10,918	4	2,729	5,868	0,000
Gruplar İçinde	65,588	141	0,465		

Tablo 10.'a bakıldığında p değerinin 0,05 değerinden küçük olduğu görülmektedir. Bu nedenle H0 hipotezi reddedilmekte ve gruplar arasında anlamlı bir farktan söz edilmektedir.

Söz konusu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise Post-hoc analizden yararlanmıştır. Bu noktada hangi Post-hoc analizin yapılacağına kararı, homojenlik testi sonrasında verilmiştir. Yapılan homojenlik testinin sonucu olan $p=0,747$ değeri, 0,05'den büyük olduğu için grupların varyanslarının homojen olduğu belirlenmiştir. Homojen varyanslı grupların post-hoc analizi için Tukey testinden faydalanılmıştır. Tukey testine ait sonuçlar Tablo 11.'de sunulmuştur.

Tablo 11. Öğrenim Grupları Post-Hoc Analizi (Çoklu Karşılaştırma Tablosu)

	<i>Öğrenim Durumu (I)</i>	<i>Öğrenim Durumu (J)</i>	<i>Ortalama Farkı (I-J)</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>Sig.</i>
Tukey HSD	İlköğretim	Lise	-,75402*	0,20677	0,003
		Önlisans	-,57720*	0,20175	0,038
		Lisans	-,84366*	0,19543	0
		Yüksek Lisans	-1,23798*	0,34944	0,005
	Lise	İlköğretim	,75402*	0,20677	0,003
		Önlisans	0,17681	0,15909	0,8
		Lisans	-0,08964	0,151	0,976
		Yüksek Lisans	-0,48397	0,32667	0,576

Tablo 11. Öğrenim Grupları Post-Hoc Analizi (Çoklu Karşılaştırma Tablosu) (Devam)

	<i>Öğrenim Durumu (I)</i>	<i>Öğrenim Durumu (J)</i>	<i>Ortalama Farkı (I-J)</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>Sig.</i>
Tukey HSD	Ön Lisans	İlköğretim	,57720*	0,20175	0,038
		Lise	-0,17681	0,15909	0,8
		Lisans	-0,26645	0,14405	0,349
		Yüksek Lisans	-0,66078	0,32352	0,251
	Lisans	İlköğretim	,84366*	0,19543	0
		Lise	0,08964	0,151	0,976
		Önlisans	0,26645	0,14405	0,349
		Yüksek Lisans	-0,39433	0,31962	0,732
	Yüksek Lisans	İlköğretim	1,23798*	0,34944	0,005
		Lise	0,48397	0,32667	0,576
		Önlisans	0,66078	0,32352	0,251
		Lisans	0,39433	0,31962	0,732

Tablo 11.'de yer alan ortalama farkı sütununda (*) ile belirtilen değerler, karşılaştırılan iki grup arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. (I) sütununda yer alan İlköğretim grubu ile (J) sütununda yer alan diğer grupların ikili karşılaştırmaların hepsinde sig. değeri 0,05'den küçüktür. Bu sebeple İlköğretim grubu ile diğer tüm öğrenim grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bununla birlikte Post-hoc analizinde, İlköğretim mezunu çalışanların örneklemden çıkarılması halinde diğer hiçbir öğrenim grubu arasında vergi okuryazarlık düzey farkı olmayacağını söylemek de mümkündür.

Ölçek ortalaması almadan her yargı için Tek Yönlü ANOVA analizi yapılmış ve Tablo 12.'de ölçek yargılarının her öğrenim durumu için ortalamaları sunulmuştur. Öğrenim grupları arasında farklılaşmanın olmadığı yargılar tabloya dâhil edilmemiş ve ilköğretim mezunları ile diğer mezun gruplarının farklılaştığı yargılar “6, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23” olarak bulunmuştur. Bu farklılaşma; belirtilen yargılar için ilköğretim grubunun yanıtlarının “Bilmiyorum” seçeneğinde, diğer grupların yanıtlarının ise “Kararsızım” veya “Biliyorum” seçeneklerinde yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 12. Öğrenim Gruplarının Vergi Okuryazarlık Cevap Ortalamaları

	<i>İlköğretim</i>	<i>Lise</i>	<i>Önlisans</i>	<i>Lisans</i>	<i>Yüksek Lisans</i>
<i>Yargı 6</i>	1.375	2.118	2.132	2.392	3
<i>Yargı 7</i>	1.438	2.303	2.308	2.34	3.2
<i>Yargı 9</i>	1.313	2.424	2.184	2.42	2.8
<i>Yargı 10</i>	1.063	2.091	1.947	2.14	2.4
<i>Yargı 11</i>	1.063	2.455	2.051	2.6	3
<i>Yargı 13</i>	1.188	1.939	1.868	2.078	2
<i>Yargı 15</i>	1.313	2	1.923	2.098	2.4
<i>Yargı 16</i>	1.625	1.063	2.211	2.551	3
<i>Yargı 18</i>	1.5	2.235	2.1	2.49	2.4
<i>Yargı 19</i>	1.125	2.059	1.846	2.02	2.4
<i>Yargı 20</i>	1.5	2.706	2.175	2.5	3.2
<i>Yargı 22</i>	1.25	2.353	1.95	2.059	2.4
<i>Yargı 23</i>	1.063	2.235	1.6	2	2.5

IV. III. IV. Çalışanların Kadro Türü Grubu Açısından Karşılaştırılması

Salihli Belediyesi'nin memur, sözleşmeli personel ve işçi kadrolarında çalışanlarına ait betimleyici istatistikler Tablo 13.'de sunulmuştur.

Tablo 13. Çalışanların Kadro Türü Grubuna Ait Betimleyici İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Std. Hata</i>
Memur	39	2,3069	0,63422	0,10156
Sözleşmeli Personel	26	2,1521	0,77543	0,15208
İşçi	80	2,1703	0,75461	0,08437

Çalışanların kadro türü gruplarına ait ANOVA sonuçları ise Tablo 14.'de sunulmuştur.

Tablo 14. Çalışanların Kadro Türü Grubuna Ait ANOVA Sonuçları

	<i>Karelerin Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Gruplar Arasında	0,574	2	0,287	0,541	0,58
Gruplar İçinde	75,303	142	0,53		

Tablo 14.'e bakıldığında anlamlılık (*sig.*) değerinin 0,58 olduğu görülmektedir. Söz konusu gruplar arasında anlamlı bir farkın ortaya konulabilmesi için bu değer 0,05'den küçük olması gerekmektedir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlara göre; işçi, memur ve sözleşmeli personelin vergi okuryazarlık düzeyleri arasında herhangi bir farklılıktan söz etmek mümkün görünmemektedir.

IV. III. V. Çalışanların Hizmet Yılı Açısından Karşılaştırılması

Salihli Belediyesi çalışanlarının belirlenen beş hizmet yılı grubu içinde dağılımları ve yargılara yönelik yanıt ortalamaları Tablo 15.'de gösterilmiştir.

Tablo 15. Çalışanların Hizmet Yılına Ait Betimleyici İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Std. Hata</i>
1-3	23	2,0097	0,87214	0,18185
3-6	51	2,2197	0,71871	0,10064
7-10	18	2,2328	0,84437	0,19902
10-15	13	2,291	0,8465	0,23478
15+	40	2,281	0,55264	0,08738

Çalışanların hizmet yılı gruplarına ait ANOVA sonuçları ise Tablo 16.'de sunulmuştur.

Tablo 16. Çalışanların Hizmet Yılına Ait ANOVA Sonuçları

	<i>Karelerin Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Gruplar Arasında	1,224	4	0,306	0,6	0,69
Gruplar İçinde	75,191	140	0,537		

Tablo 16.'ya bakıldığında anlamlılık (*sig.*) değerinin 0,69 olduğu görülmektedir. Söz konusu gruplar arasında anlamlı bir farkın ortaya konulabilmesi için bu değer 0,05'den küçük olması gerekmektedir. Dolayısıyla ilgili demografik gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

IV. III. VI. Çalışanların Gelir Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Çalışanların gelir seviyelerine ait betimleyici istatistikler Tablo 17.'de sunulmuştur.

Tablo 17. Çalışanların Gelir Seviyesine Ait Betimleyici İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Std. Hata</i>
2000-3499	77	2,1687	0,75194	0,08569
3500-4999	45	2,2405	0,68308	0,10183
5000-6499	13	2,2441	0,94584	0,26233
6500-7999	9	2,256	0,42346	0,14115
8000+	1	2,2609	.	.

Çalışanların gelir seviyesi gruplarına ait ANOVA sonuçları ise Tablo 18.'de sunulmuştur.

Tablo 18. Çalışanların Gelir Seviyesine Ait ANOVA Sonuçları

	<i>Karelerin Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Gruplar Arasında	0,205	4	0,051	0,095	0,984
Gruplar İçinde	75,672	140	0,541		

Çalışanların gelir seviyesi açısından karşılaştırılması, beş farklı gelir grubu olması sebebiyle Tek Değişkenli ANOVA yönetimi ile yapılmıştır. Tüm gelir seviyeleri için yanıt ortalaması 2,1-2,2 arasında değişmektedir. Tablo 18.'e bakıldığında anlamlılık (*sig.*) değerinin $p=0,984$ olduğu görülmektedir. Söz konusu değerin 0,05'den büyük olması gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ifade etmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Vergi, devletlerin temel finansman kaynağı olarak bir gelir unsuru iken piyasada yer alan diğer aktör olan mükellefler açısından bir maliyet unsurudur. Bu noktada devlet, gelirlerini artırma mükellefler ise maliyetlerini azaltma eğilimindedir. Vergi okuryazarlık kavramı; sistem, süreç ve mevzuat açısından mükelleflerin vergiye yönelik bilgi düzeylerini ifade etmektedir. Vergi bilgisi ne kadar yüksek olursa vergi okuryazarlık düzeyi de o derecede artmaktadır. Dolayısıyla vergi okuryazarlık düzeyinin yüksek olması, vergileme sürecine gerek devlet gerekse de mükellef yönünde pozitif katkı sağlamaktadır. Devlet açısından bakıldığında vergi okuryazarlık düzeyinin yüksek olması vergiye gönüllü uyumu yükselterek vergi gelirlerini artırıcı bir etki yapmaktadır. Ayrıca bu durum, uzun vadede toplumun vergi kültürü düzeyini de artırma eğilimindedir. Diğer taraftan vergi okuryazarlık düzeyinin mükellefler üzerindeki etkisine bakıldığında, farkındalık ve bilgi seviyesinin artışına bağlı olarak özellikle vergi kanunlarının detaylarına hâkim olmanın vergiden kaçınma ve vergi planlamasının yapılmasına olanak sağlaması ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla vergi okuryazarlık düzeyinin artışı vergi gelirleri açısından devlete, vergi yükünün azaltılması ve finansal planlama kolaylığı bakımından mükelleflere olumlu katkı sağlamaktadır.

Çalışmada, Salihli Belediyesi çalışanlarının vergi okuryazarlık düzeyi ortaya konulmuştur. Bu bağlamda 147 belediye çalışanına toplam 23 yargı yöneltilmiştir. Bu yargılar üzerinden Salihli Belediyesi çalışanlarının vergi okuryazarlık düzeyleri ve aynı zamanda cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, kadro türü, hizmet yılı ve gelir seviyeleri gibi demografik özelliklerin vergi okuryazarlık düzeyi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Analiz bulgularına göre anket katılımcılarının, yargıların çoğu hakkında bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Bu noktada ölçek ortalamasının (2,2); test değeri olan 2 değerinin üzerinde olması veya bir başka ifadeyle “kararsızım” seviyesinin biraz üzerinde bulunması bu

yorumu destekler niteliktedir. Bununla birlikte, genel olarak demografik değişken grupların vergi okuryazarlık düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı gözlemlenmiştir. Demografik değişkenlerden sadece öğrenim durumu ilköğretim mezunu olan katılımcıların diğer gruplara (*öğrenim durumu*) kıyasla daha düşük seviyede vergi bilgisine sahibi olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın başlangıcında kurulan yedi hipotezden sadece “*Öğrenim durumuna göre vergi okuryazarlık düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır*” hipotezinin desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada, öğrenim durumu faktörü göz önünde bulundurularak toplumda farklı eğitim seviyelerine sahip bireylere; temel düzeyde vergileme süreci, vergi kavramları ve vergi türleri gibi konularda eğitim verilmesinin vergi okuryazarlık düzeyini artırıcı bir etki sağlayacağı ifade edilebilir.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulmuştur. Aksi bir durumun tespiti halinde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmadığını ve tüm sorumluluğun çalışmanın sorumlu yazarına ait olduğunu bildiririm. İlgili çalışmada kullanılan veriler 2019 yılında toplanmış ve analiz edilmiştir. İlgili çalışmada 17.06.2019 tarih ve 2019/4 sayılı MCBÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan gerekli izinler alınmıştır.

Yazar Katkıları : Doç. Dr. Doğan BAKIRTAŞ, çalışmanın tüm bölümlerinde ve veri toplama ve analiz aşamalarında katkı sağlamıştır. Dr. Öğretim Üyesi Ayşe ATILGAN YAŞA, çalışmanın tüm bölümlerinde analiz ve kontrol aşamalarında katkı sağlamıştır. Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı : Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür : Yayın sürecinde katkısı olan hakemler ile editör kuruluna teşekkür ederiz.

Ethics Statement : Ethical rules were followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, Ömer Halisdemir University Academic Review of Economics and Administrative Sciences has no responsibility and all responsibility belongs to the responsible author of the study. The data used in the study was collected and analyzed in 2019. In this study, necessary permissions were obtained from MCBU Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee dated 17.06.2019 and numbered 2019/4.

Author Contributions : Doç. Dr. Doğan BAKIRTAŞ has contributed to all parts of the study and data collection and analysis stages. Dr. Öğretim Üyesi Ayşe ATILGAN YAŞA contributed to all parts of the study and analysis and control stages. The authors contributed equally to the study.

Conflict of Interest : There is no conflict of interest among the authors.

Acknowledgement : We would like to thank the referees and the editorial board who contributed to the publication process.

KAYNAKÇA

- Alexander, P., Balavac, M., Mukherjee, S., Lymer, A., & Massey, D. (2018). *Improving tax literacy and tax morale of young adults* (No. BAFES23). Department of Accounting, Finance & Economic, Bournemouth University, Retrieved from <https://repec.bmth.ac.uk/bam/wp/BAFES23.pdf>
- Bhushan, P., & Medury, Y. (2013). Determining tax literacy of salaried individuals - an empirical analysis. *IOSR Journal of Business and Management*, 10(6), 76-80. <https://doi.org/10.9790/487X-1066771>
- Blechova, B., & Sobotovicova, S. (2013). Tax education as a part of financial literacy. *Trends Economics and Management*, 7(14), 17-24. Retrieved from <https://trends.fbm.vutbr.cz/index.php/trends/article/view/41/30>
- Bornman, M., & Wassermann, M. (2018). *Tax literacy in the digital economy*. Retrieved from https://www.business.unsw.edu.au/About-Site/Schools-Site/Taxation-Business-Law-Site/Documents/Wassermann_Bornman_eJTR_Tax literacy-in-the-digital-economy.pdf
- Chardon, T. (2011). Weathering the storm: Tax as a component of financial capability. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 5(2), 53-68. Retrieved from <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1168&context=aabfj>

- Bakırtaş, D. & Atılğan Yaşa, A. (2020). Vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Salihli Belediyesi örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 741-757.
- Chardon, T., Zwaan, L., Palm, C. & Liu, Y. (2016). University students and tax literacy: Opportunities and lessons for tax teaching. *Journal of the Australasian Tax Teachers Association*, 11(1), 85-102. Retrieved from <https://eprints.qut.edu.au/101858/19/101858.pdf>
- Cvrlije, D. (2015). Tax literacy as an instrument of combating and overcoming tax system complexity, low tax morale and tax non-compliance. *The Macrotheme Review*, 4(3), 156-167. Retrieved from http://macrotheme.com/yahoo_site_admin/assets/docs/13MR43Cv.804829.pdf
- Freudenberg, B., Chardon, T., Brimble, M., & Isle, M. B. (2017). Tax literacy of australian small businesses. *Journal of Australian Taxation*, 19, 21-61. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/151740294.pdf>
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x>
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Latiff, A. R. A., Noordin, B. A. A., Omar, M. R. C., & Harjito, D. A. (2005). Tax literacy rate among taxpayers: Evidence from Malaysia. *Jurnal Akuntansi dan Auditing Indonesia*, 9(1), 1-11. Retrieved from <https://journal.uui.ac.id/JAAI/article/view/809/733>
- Madi, N., Amrizah, K., Tamoi, J., Muliati, B.A.I., Aizimah, B.A.S. & Kamaruzaman, J. (2010). Tax literacy among employees: Sabah and Sarawak's perspective. *International Journal of Economics and Finance*, 2(1), 218-223. <https://doi.org/10.5539/ijef.v2n1p218>
- Metiri Group & NCREL (2003). *EnGauge21st century skills: Literacy in the digital age*. Naperville, Illinois. Retrieved from <https://firstnationspedagogy.com/engage21st.pdf>
- Moučková, M., & Vitek, L. (2018). Tax literacy. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 66(2), 553-559. <https://doi.org/10.11118/actaun201866020553>
- OECD INFE (2011). *Measuring financial literacy: Questionnaire and guidance notes for conducting an internationally comparable survey of financial literacy*. Paris: OECD. Retrieved from <https://www.oecd.org/finance/financial-education/49319977.pdf>
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x>
- Shockey, S. S. (2002). Low-wealth adults' financial literacy, money management behaviors, and associated factors, including critical thinking (Doctoral Dissertation). The Ohio State University. Retrieved from https://etd.ohiolink.edu/pg_10?0::NO:10:P10_ACCESSION_NUM:osu1486402544590666
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2020). *Okuryazarlık*. Retrieved from <https://sozluk.gov.tr/>
- Teyyare, E. (2018). Maliye eğitiminin vergi okuryazarlığı düzeyine etkisi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(4), 315-333. <https://doi.org/10.11611/yead.463248>
- Vitt, L., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K., & Ward, J. (2000). *Personal finance and the rush to competence: Financial literacy education in the U.S. Virginia*. Institute for Socio-Financial Studies (ISFS). Retrieved from <https://isfs.org/documents-pdfs/rep-finliteracy.pdf>
- Waris, A., & Murangwa, H. (2012). Utilising tax literacy and societal confidence in a state: The Rwandan model. *University of Nairobi Law Journal*, Retrieved from https://www.academia.edu/2419611/Utilising_Tax_Literacy_and_Societal_Confidence_in_a_State_The_Rwandan_Model
- Yardımcıoğlu, M., Akpınar, Y. & Günay, Y. (2014). Vergi okuryazarlığı ve vergisel farkındalık: Kahramanmaraş araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 95-119. Retrieved from <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/10269>